

אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה

צו ו.ו.

נערה יהודיה שהמירה דתה זועקת מדוע הקב"ה לא עוזר לעם ישראל בעת צרתו

^[1]תנו רבנן מעשה במרים בת בילגה (ממשמר בילגה היתה, וכן שמה) שהמירה דתה והלכה ונשאת לסרדיוט אחד ממלכי יוונים. כשנכנסו יוונים להיכל (בימי מתתיהו בן יוחנן), היתה מבעטת בסנדלה על גבי המזבח ואמרה, לוקוס לוקוס ^[2](זאב^[2] בלשון יווני), עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל ואי אתה עומד עליהם בשעת הדחק. וכששמעו חכמים בדבר (לאחר שגברה יד בית חשמונאי), קבעו את טבעתה וסתמו את חלונה".

...לכאורה אינו מובן: אמרו רז"ל^[3] שאפילו "בגנות בהמה טמאה לא דבר הכתוב", ובודאי שצריך להזהר שלא לדבר בגנותו של מין המדבר, ועל אחת כמה וכמה בגנותן של ישראל, ובפרט - בת כהן. ואם כן, למה הוצרכה הגמרא להזכיר את שמה של הנערה שעשתה דבר בלתי רצוי שבגללו קנסו את כל המשמרה: "מעשה במרים בת בילגה" - מספיק לומר "מעשה בנערה ממשמרת בילגה כו", מבלי לפרש את השם?

...ביאור הדברים :

המעשה במרים בת בילגה היה "בימי מתתיהו בן יוחנן" – שאז היה זמן של מצור ומצוק בגלל רדיפות איומות על כל עניני דת, כמו שכתוב בנוסח "ועל הנסים": "עמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך כו', וכמו שכתב הרמב"ם בריש הלכות חנוכה: "גזרו גזרות על ישראל ובטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצות, ופשטו ידם בממונם ובבנותיהם, ונכנסו להיכל... וטמאו הטהרות וכו'.

ומובן, שגם כאשר החינוך של בני ישראל הוא כדבעי, קשה ביותר לעמוד בנסיון שלא להתפעל מהעלם והסתר גדול כזה - שנמשך לא שנה אחת ולא שתי שנים כו' - שהיוונים משאירים אמנם את בית המקדש לעמוד על מכונו (לא כמו הרומיים שהחריבו ושרפו את בית המקדש), אבל הם שולטים ומנהלים אותו. - הם מסכימים שידליקו את המנורה, אבל, בשמן טמא (כדברי הגמרא^[4] ש"טמאו כל השמנים שבהיכל"); הם מסכימים שיקריבו קרבנות, אבל, "דבר אחר"!... ובני ישראל רואים שהיוונים מטיילים בבית המקדש, בעזרה, בהיכל, ועד לקדש הקדשים, "מקום שכתוב בו^[5] והזר הקרב יומת"^[6] (אפילו לא מלאכים^[7], אלא רק הכהן גדול, "אחת בשנה", ולעבודה קבועה בלבד), ומנהלים את ה"עבודה" לפי הנוסח שלהם (על ידי כהנים שלא כדבעי וקורבנות שלא כדבעי, כמסופר במדרשי חז"ל^[8]) - שבמדה מסוימת הרי זה גרוע יותר מאשר חורבן בית המקדש, ואף על פי כן, אין הקב"ה מושיע את ישראל בעת צרתם!

ולכאורה, על פי טבע, במצב של העלם והסתר גדול כזה, היו עלולים להיות כמה וכמה שיסורו מדרך הישר.

ועל זה מספרת הגמרא בשבחן של ישראל: "מעשה במרים בת בילגה כו" – על דרך מאמר רז"ל^[9] על הפסוק^[10] "ושם אמו שלומית בת דברי למטה דן", "שבחן של ישראל שפרסמה הכתוב לזו לומר שהיא לבדה היתה כו" – שמכל הנשים והבנות (של כ"ד משמרות כהונה), ש"אף הן היו באותו הנס"^[11], ויתירה מזה, ש"הגזירה היתה מאד

עליהן^[12], כנ"ל מדברי הרמב"ם ש"פשוטו ידם... בבנותיהם", הנה למרות ש"נשים דעתן קלה"^[13], לא היה מקרה בלתי-רצוי אלא עם נערה אחת בלבד, שלכן נתפרסם שמה ושם אביה: "מעשה במרים בת בילגה", כפירוש רש"י שלא זו בלבד ש"ממשמר בילגה היתה", אלא "כן שמה"!

...ויש להוסיף ששבחה של נערה זו מתבטא בהנהגתה הבלתי רצויה גופא.

ובהקדמה - שנוסף לכך שהגמרא מספרת ש"היתה מבעטת בסנדלה על גבי המזבח", מוסיפה הגמרא לספר גם את טענתה כלפי המזבח, ש"אמרה, לוקוס לוקוס, עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל ואי אתה עומד עליהם בשעת הדחק".

והגע עצמך:

מדובר אודות נערה מישראל שנמצאת במעמד ומצב ש"המירה דתה והלכה ונשאת לסרדיוט אחד ממלכי יוונים", וכאשר היוונים כובשים את ירושלים ובית המקדש, ונכנסים להיכל - באופן של היפך הטהרה - כדי להקריב "דבר אחר", מצטרפת היא אליהם והולכת עמהם...

ולאחרי כל זה, הנה מה שאיכפת ונוגע לה הוא - מעמדם ומצבם הקשה של בני ישראל, ולכן צועקת: "לוקוס לוקוס, עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל ואי אתה עומד עליהם בשעת הדחק", למה^[14] המזבח אינו מגין על ישראל?!... למה אינך עוזר לבני ישראל?!...

[הרי], שב"מעשה במרים בת בילגה" מודגש השבח של כאו"א מישראל, גם מי שנפל למטה ביותר כו'.

(משיחת ו' תשרי התשל"ה)

- [1] סוכה נו, ב (ובפרש"י)
- [2] שהרי המזבח נמשל לזאב כדאיתא במדרש "מה הזאב הזה חוטף, כך היה המזבח חוטף את הקרבנות" (וראה בארוכה לקו"ש חט"ו ע' 447. ע' 8-457. וש"נ חכ"ה ע' 276). וראה חדא"ג מהרש"א: "ע"ש שהזאב דרכו לטרוף הכבשים אמרה כן שמכלה ממונן של ישראל בקרבן התמידין שהיו ב' כבשים בכל יום".
- [3] ב"ב קכג, א. וראה פסחים ג, א.
- [4] שבת כא, ב.
- [5] במדבר א, נא. ג, י. קרח יח, ז.
- [6] מכות בסופה
- [7] ראה ירושלמי יומא פ"ה סה"ב.
- [8] ראה מגילת אנטיוכס. מדרש חנוכה ובכ"מ.
- [9] פרש"י עה"פ. וראה מכילתא בא יב, ו. שמו"ר פ"א, א. כח. ויק"ר פל"ב, ה. שהש"ר פ"ד, י"ב. מדרש תהלים מזמור קכב. ועוד.
- [10] אמור כד, יא,
- [11] שבת בג, א.
- [12] תוד"ה שאף - מגילה ד, א.
- [13] שבת לג, ב, וש"נ.
- [14] כ"ק אדמו"ר פרץ בבכי (המו"ל).